

ELOI ARAN, arquitecte i teòleg, publica 'Cap a una arquitectura de l'esperança' (Pagès Editors)

“Les esglésies modernes són funcionals, però s'obliden dels aspectes simbòlics”

Eloi Aran

Combinant la seva formació com a arquitecte i com a teòleg, Eloi Aran i Sala (Barcelona, 1977) reflexiona sobre els espais religiosos d'avui al llibre *Cap a una arquitectura de l'esperança* (Pagès Editors, 2012). En la seva trajectòria professional, Eloi Aran ha tingut poques ocasions de fer encàrrecs religiosos –el

més destacat, la reforma del cancell de Santa Maria del Pi de Barcelona– i ha treballat sobretot en arquitectura corporativa. Ara també és professor de l'Institut Superior de Ciències Religioses (ISCR) a Lleida i Barcelona, i manté una activa presència a la xarxa en dos blocs: el personal *Amidament estimatiu* <elblocdelelo.blogspot.com> i el col·lectiu *Betel*, d'arquitectura i religió, dins del portal <Catalunyareligio.cat>.

un lluernari en forma de creu.

Cada època ha tingut un estil constructiu o artístic que s'ha reflectit en les esglésies. Ara se'n fan poques, però hi ha algun patró, algun model?

Sempre s'havia adoptat el que en diem *planta basilical*, amb diferents variants. A la modernitat això ja no passa, i els arquitectes es pregunten: si no hem de repetir una planta mimèticament (han canviat els materials, les estructures, i sobretot la societat...), quins són els elements més importants per dissenyar un espai litúrgic? A partir dels anys 20 del segle passat, s'imposa la recuperació de l'altar com a espai central, que es confirma a partir del Concili Vaticà II.

Com s'hi ha de trobar, la gent, en una església? Ha de ser un lloc de recolliment o un lloc d'assemblea, obert?

Totes dues coses. Prima el fet constituent d'una assemblea, d'una parròquia, que és l'eucaristia. Però això no treu que en el mateix espai on se celebra la missa dominical pugui haver-hi *subespais* per devocions personals, mentre no es mengin el protagonisme d'allò que és constituent, l'assemblea dels diumenges.

Si demanéssim a la gent una església moderna, potser molts pensarien en la Sagrada Família...

Sí. Al mateix temps que és una obra genial i paradigmàtica, que ens dona moltes pistes per fixar-nos a l'hora de construir un espai religiós, també eclipsa qualsevol altre discurs sobre arquitectura religiosa contemporània. La seva ombra és tan gran que no deixa veure altres realitats: no pots fer una Sagrada Família a cada barri.

Es poden dissenyar espais de culte interreligiosos, com es va fer a la Vila Olímpica?

És un dels grans temes de l'arquitectura religiosa actual: com podem oferir espais religiosos per a tothom. Hi ha hagut intents, com la *capella laica* de Tàpies a la Universitat Pompeu Fabra. Però al mateix temps són espais molt abstractes, desarrelats, freds. No hi ha una comunitat a qui li agradi fer-s'ho seu. Dèiem allò de l'orientació, que en el cas cristià és cap a l'Est, en els jueus cap a Jerusalem i en els musulmans cap a La Meca. I per altra banda, hi ha l'emergent *espiritualitat laica*.

ALBERT LLIMÓS

Vic

Jordi Vilarrodà

A principis del segle XXI i en una societat laica, els nous espais de culte es fan amb prou coneixement de la funció per a la qual han de servir? S'hi senten identificats, els fidels? Com ha d'afrontar el professional un encàrrec d'aquest ordre? *Cap a una arquitectura de l'esperança*, d'Eloi Aran, dona resposta a algunes d'aquestes preguntes. Dijous passat va presentar el llibre al Col·legi d'Arquitectes, a Vic, en un acte organitzat per L'Albergueria.

Què vol dir amb l'expressió *arquitectura de l'esperança*, en el títol del llibre.

El teòleg ha de donar raons d'allò que espera. Sant Pere diu: “Estigueu sempre a punt de donar raons de la vostra esperança”. I l'arquitectura religiosa també és teològica: ha de donar arguments de l'esperança, en el sentit d'*orientació*. A través de l'arquitectura, s'ha de mostrar la bona notícia, l'Evangelí.

L'arquitecte que té el pleter de construir edificis des-

tinats a un ús religiós, ha de ser com vostè? Ha de tenir coneixements teològics?

Parteixo del desencontre entre el món professional dels arquitectes i els que han de *viure* en aquests espais, els fidels. Els primers es troben mancats d'eines, i els altres no entenen els procediments del professional.

“El meu llibre vol posar en diàleg l'arquitectura amb la teologia”

Vull posar en diàleg arquitectura i teologia per afavorir un millor disseny dels espais religiosos.

Els fidels no es troben còmodes en una església moderna?

Sovint passa això. Entre altres raons, perquè els arquitectes acostumen a fer una reducció funcional o una reducció simbòlica, abstracta. La gent diu “aquesta església sembla una caps de sabates” o “ens han fet

un cine amb un altar”... Són espais on s'està bé, funcionalment són còmodes, però obliden aspectes simbòlics o rituals. Altres vegades sí que l'arquitecte fa un esforç simbòlic, però al desconèixer el missatge evangèlic fa un espai massa abstracte: hi ha disseny, composició, però la gent no s'hi identifica.

És a dir, que la gent no entén allò que li fan els arquitectes, com a vegades passa amb altres edificis...

En certa manera és això. Miri, hi ha un tema clàssic: l'orientació d'una església. L'arquitecte pot fer un espai molt interessant, compostivament, però perdent el sentit de transcendència, d'obertura a l'esperança. On ha quedat el fet d'apuntar a l'Est, a la llum naixent?

Vol dir que les esglésies cristianes han d'estar orientades a un punt concret?

Entre els primers escrits del cristianisme, n'hi ha un que diu que els cristians són aquelles persones que es reuneixen els diumenges i, amb els braços oberts en creu, canten himnes a Crist a l'ho-

ra del sol naixent. Aquest sol naixent, la llum que s'espera, és identificat amb la nova vinguda de Crist. Aquest costum va estar present en la construcció d'esglésies fins que es va perdre, sobretot perquè dins de les ciutats no sempre pots encabir una església com tu vols. Ara s'està intentant recuperar,

“Els espais de culte interreligiosos són molt abstractes; ningú se'l fa seu”

sobretot a partir de l'any 2000, quan l'aleshores cardenal Ratzinger va escriure el llibre *L'esperit de la litúrgia*. Allà reclamava recuperar aquest sentit transcendent. Si no es pot orientar l'església, diu que almenys hi hagi una creu suspesa damunt l'altar, perquè quedi clar qui convoca els fidels. Rafael Moneo, a l'església del Jesu de Donostia, ho ha fet: *gira* l'espai sacre i l'orienta cap a l'Est. I sobre l'altar hi col·loca